

Arkeologi i nord

Frans-Arne H. Stylegars sider om arkeologi og historie

11 oktober 2009

Runesteinen og et gammelt veifar over Hogganvik

Rett forbi stedet på Hogganvik i

Mandal der runesteinen kom for dagen for 14 dager siden, finnes det spor etter et eldre veifar (bildet t. v.).

Veien er synlig som en grunn forsenkning, en hulvei, på en strekning omtrent midtveis mellom funnstedet og den høyere heia på sørsiden, som går under navnet Store Knarebakken. Her går veien i retning øst-vest.

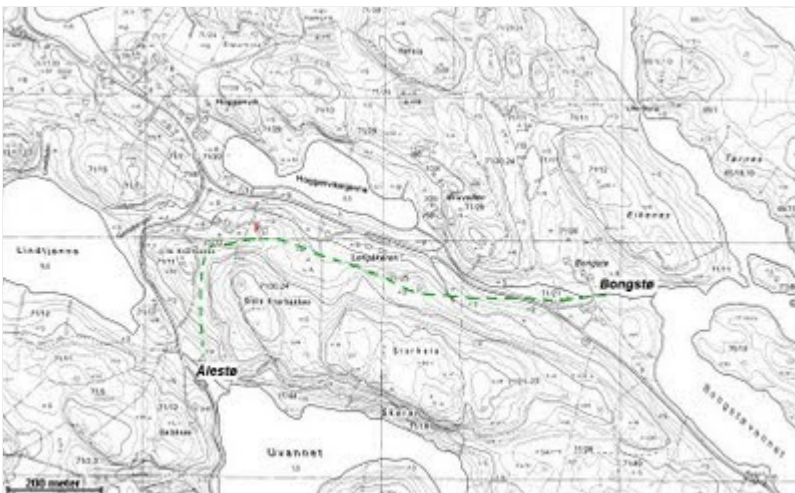
Det er vel i utgangspunktet ingen grunn til å hisse seg så veldig opp over rester av en gammel vei, vil man kunne mene, det er vel en gårdsvei, eller i høyden en eldre trasé av bygdeveien mellom Sånum og Hogganvik. Og det er forsåvidt riktig nok. I utgangspunktet. Når veien i dette tilfelle likevel er av betydelig arkeologisk interesse, skyldes det runesteinen.

Vi tror jo etter hvert at steinen opprinnelig har vært *reist* ved en grav, og at det er mindre sannsynlig at den har *ligget* som dekkhelle over en grav. Innskriften på steinen tyder på det, og det samme gjør måten runene er plassert på og selve utformingen av steinen. Frem til vi får undersøkt grunnen under runesteinen om noen små måneder, er det ikke mulig å si sikkert hvilken vei steinen i så fall har stått. Men detaljene ved plasseringen har selvsagt stor betydning for hvordan vi oppfatter dette monumentet. Ut fra dagens bebyggelses- og ferdselsmønster i området, er det rimelig å tenke seg at skriftsiden på steinen burde være vendt mot vest eller nordvest. Men dersom steinen ikke ble kraftig vridd i forbindelse med at den en gang for lenge siden veltet eller ble veltet, har skriften vært vendt nesten rett sør, mot den nokså bratte heia Store Knarebakken.

Det er der veien kommer inn i bildet. For fra denne veien ville steinen i oppreist stilling ha vært godt synlig, i en avstand av ca. 30 meter. Det samme gjelder gravhaugene i nærheten av runesteinen. Kanskje ble både steinen og gravminnene bevisst plassert ved denne veien? Kan hende er runesteinen rett og slett nærmere forbundet med dette veifaret enn med bosetningen nede ved Hogganviktjønna?

Har man med gamle veier å gjøre, bør jo noe av det første man spør seg om være hvor veien fører hen? Igjen kan vi ikke være helt sikre. Men faktum er at veien har retning like østover mot Bongstø ved Hogganvikkvannene, som er forbundet med sjøen gjennom den smale Rona. Vestover er bildet klarere, for her går den bevarte hulveien over i et tråkk som snur sørover og fortsetter mellom Store Knarebakken og Lille Knarebakken. Her ender tråkket ved Ålestø. Ålestø ligger ved Uvann. For tusen år siden fylte sjøen det smale, nå tørrlagte daldraget mellom Uvann og sjøen. Da runesteinen ble reist, kunne man med andre ord gå med båt helt inn til Ålestø.

Hulveien på Hogganvik kan altså se ut til å være en del av en ferdselsåre mellom Bongstø og Uvann, det vil i praksis si en vei mellom fjorden like sør for Hogganvik og fjorden like øst gården. Denne veien synes endatil følge den kortest mulige traséen over det eidet som Hogganvik den gang utgjorde (kartet nederst). Var det folk som gikk snarveien over eidet steinen var ment for da den var ny?